

PORTRET GLASBENONARODOPISNEGA INŠTITUTA ZRC SAZU OB NJEGOVI OSEMDESETLETNICI

Glasbenonarodopisni inštitut ZRC SAZU, najstarejši inštitut ZRC SAZU, je bil ustanovljen 15. oktobra 1934 in se je imenoval Inštitut za raziskovanje glasbene folklore (pozneje imenovan Folklorni inštitut). Ustanovila ga je Glasbena matica, idejni ustanovitelj in prvi predstojnik je bil France Marolt. Poslanstvo inštituta je bilo »sestaviti čim popolnejšo zbirko slovenske glasbene folklore, to je zbrati vse dosegljive zapise narodnih pesmi ... zbrani material urediti in katalogizirati ter raziskati«. Leta 1940 se je preimenoval v Glasbenonarodopisni referat in prešel pod bansko upravo. Nato je leta 1946 postal Glasbenonarodopisni inštitut Akademije za glasbo.

V tem obdobju je bila njegova ureditev zgled za vse podobne nastajajoče inštitute po tedanji Jugoslaviji. V letu 1949 se je osamosvojil in bil podrejen Ministrstvu za znanost in kulturo, izvedena je bila sistematizacija delovnih mest, raziskovanje pa je bilo razdeljeno na tri področja: za ljudsko glasbo, ljudska pesemska besedila in za ljudski ples. Kljub obljubi Josipa Vidmarja, dani Valensu Vodušku leta 1958, da bo inštitut samostojen ob priključitvi k SAZU, je leta 1972 postal Sekcija za glasbeno narodopisje Inštituta za slovensko narodopisje SAZU. Leta 1984 je Sekcija za glasbeno narodopisje ISN ZRC SAZU ob svoji 50-letnici prejela visoko državno odlikovanje: Red zaslug za narod s srebrnimi žarki. Takrat je organizirala tudi zelo obiskano razstavo s historičnim pregledom delovanja inštituta in rezultati raziskovanja. Leta 1994 je GNI znova postal samostojni inštitut, z imenom Glasbenonarodopisni inštitut Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnost.

Inštitut je danes razdeljen na Oddelek za tekstologijo, Oddelek za etnomuzikologijo in Oddelek za etnokoreologijo ter Zvočni arhiv in studio. V njem raziskuje dvanajst sodelavcev in sodelavk, od tega osem doktorjev znanosti, en magister, ena mlada raziskovalka in dva strokovna sodelavca. Predstojnica GNI je od leta 1994 izr. prof. dr. Marjetka Golež Kaučič, znanstvena svetnica. V osmih desetletjih se je v inštitutu zvrstila vrsta sodelavk in sodelavcev: France Marolt (ravnatelj), Drago Žagar, Ivan Rupnik, Mara Breskvar, Vida Jurjevčič Bizilj, Fran Zabavnik, Alma Gogala Marolt, Franc Kramar, Saša Držaj Freljih, Ivana Avsec, Anica Rus Vojnovič, Ema Žorž, Fani Adamič, Milka Kobav, Tončka Mihelčič, Karla Vuk, Marija Šuštar (v. d. ravnateljja), Tončka Marolt, dr. Valens Vodušek (ravnatelj), Mirko Ramovš (upravnik), dr. Zmaga Kumer, Uroš Krek, Julijan Strajnar (upravnik), Frančiška Komljanec, Tatjana Nartnik, mag. Igor Cvetko, izr. prof. dr. Marko Terseglav, izr. prof. dr. Marjetka Golež Kaučič (predstojnica), mag. Robert Vrčon, doc. dr. Drago Kunej, mag. Marjeta Škerjanec, mag. Maša

Marty, dr. Rebeka Kunej, doc. dr. Marija Klobčar, dr. Mojca Kovačič, dr. Urša Šivic, dr. Gregor Strle, Peter Vendramin, Jerneja Vrabič, dr. Marjeta Pisk, Anja Serec Hodžar.

Temeljna dejavnost Glasbenonarodopisnega inštituta ZRC SAZU je sistematično in načrtno raziskovanje najširšega področja ljudske duhovne kulture (slovenska ljudska glasba, pesem, ples) na temelju terenskih raziskav (po vsem slovenskem etničnem ozemlju in v državah, kjer živijo slovenski izseljenci, npr. ZDA, Francija, Kanada, Argentina), evidentiranju in kritični obdelavi virov in gradiva, sistematizaciji, katalogizaciji in digitalizaciji terenskega in arhivskega gradiva. Poleg rednega raziskovalnega dela in objavljanja raziskav je ena pomembnejših nalog inštituta izdajanje temeljnih in drugih zbirk ljudskih pesmi (npr. temeljna nacionalna znanstveno-kritična zbirka *Slovenske ljudske pesmi* - korpus 17 knjig).

Vse raziskave in dejavnosti so del širših raziskav kulturne dediščine slovenskega naroda. Tako si raziskovalci prizadevajo osvetliti genezo, sprejetje, spremembe in variante pesemske, glasbene in plesne dediščine v vsej njihovi pojavnosti, s poudarkom na specifičnosti te dediščine v izvirnem in širšem evropskem kontekstu. Inštitut je edina ustanova v Sloveniji, ki s kontinuiranimi in specifičnimi folklorističnimi in etnološkimi raziskavami in drugimi osvetljuje vprašanje izvira, recepcije, posredovanja in spreminjanja prvin ljudske duhovne kulture (glasbene folklore), ki oblikujejo kulturno identiteto Slovencev in njeno povezanost z evropskim prostorom. V svojem samostojnem zvočnem arhivu opravlja poslanstvo zaščite in varovanja neprecenljive kulturne dediščine: hrani pomembne zbirke pisnega in zvočnega arhiva z nad 55.000 enotami. Izjemno pomembna je zbirka Odbora za nabiranje narodnih pesmi (OSNP) iz let 1904–1914 (nad 13.000 enot zapisov ljudskih pesmi raznih zapisovalcev), ki je v celoti digitalizirana in v eni kopiji shranjena v knjižnici Golda Meir, Univerza Milwaukee, ZDA; zbirka zvočnih posnetkov iz avstrijske Koroške, ki je v digitalizirani kopiji shranjena v Phonogrammarchivu na Dunaju. Danes imamo tudi digitalno multimedijsko shrambo slovenske ljudske glasbene in plesne kulture Etnomuza s spletnim mestom in spletišče Klik v domovino.

Raziskovalci sodelujejo z mnogimi pomembnimi raziskovalnimi ustanovami v Evropi in v svetu, od Avstrije do ZDA in Rusije. So člani ali celo podpredsedniki in člani upravnih odborov uglednih mednarodnih združenj na področju etnologije, folkloristike in etnomuzikologije, kot so npr. Société Internationale d'Ethnologie et de Folklore, Kommission für Volksdichtung, International Council for Traditional Music (SIEF, KfV, ICTM) in drugi. Skupina je sodelovala tudi v mednarodnih raziskovalnih projektih, npr. Culture 2000, EPOCH, in EUROPEANA Connect. Del naših zbirk je vključenih v Europeano, večjezično spletno zbirko milijona digitaliziranih enot iz evropskih muzejev, knjižnic, arhivov in multimedijskih zbirk. Pedagoško delo izvajamo na dodiplomski in podiplomski ravni na Univerzi v Ljubljani in na Univerzi v Novi Gorici ter Podiplomski šoli ZRC SAZU. Rezultate predstavljamo in razširjamo v monografijah, znanstvenih člankih, zvočnih publikacijah, ob okroglih mizah, na tiskovnih konferencah, razstav, v radijskih in TV oddajah ter vsakoletnih koncertih ljudske glasbe *Zajuckaj in zapoj*. Organiziramo mednarodne simpozije in posvetovanja. Smo soizdatelji znanstvene revije *Traditiones*, izdajamo znanstvenokritični korpus *Slovenske ljudske*

pesmi, znanstveni zbirki monografij *Folkloristika* in *Folkloristični zvezki* ter zbirko zvočnih publikacij *Iz arhiva Glasbenonarodopisnega inštituta*. Vsi rezultati raziskovalcev GNI izhajajo iz znanstveno-raziskovalnih projektov, raziskovalnega programa, so individualne in kolektivne narave, utemeljene na terenskem in teoretsko-metodološkem raziskovanju. Raziskovalci se med drugim danes posvečajo primerjalnim raziskavam folklornih pojavov in tipologij žanrov v ljudskem in umetnem; razkrivajo vidike ekokritike, zoofolkloristike in kritične animalistike v folklori, literaturi in kulturi; preučujejo imaginacije ljudskega prek pesmi, glasbe, plesa; ljudsko in popularno glasbo na Slovenskem v 20. stoletju; slovensko večglasno petje; godčevstvo na Slovenskem; odseve tradicije v sodobnih množičnih plesnih dogodkih in migracije ljudskega plesa; restavriranje in uporabo slovenskega ljudskega zvočnega gradiva za folkloristične in etnomuzikološke raziskave ter odpirajo vprašanja računalniške/digitalne folkloristike in etnomuzikologije z vidika semantičnih struktur slovenske ljudske pesmi in glasbe.

Želja raziskovalcev jubilaranta je, da bi naše delo in raziskovanje, ki je temeljno vezano na terenske raziskave, na črpanje podatkov iz izjemnega pisnega, rokopisnega in zvočnega arhiva, na razvijanje novih teoretskih in metodoloških smeri v slovenski in evropski folkloristiki, etnomuzikologiji in etnologiji ter novih znanstvenih disciplin v svetovnem merilu bilo prepoznano kot izjemno pomembno v slovenskem nacionalnem prostoru, tako kot je že v mednarodnem. Še posebej pomembno se zdi, da bi prav z njimi spremenili podcenjevalni odnos do folkloristike kot neke zastarele in le v tradicijo zazrte znanosti in do humanistične znanosti v celoti.

Zato inštitut v mojem osebnem pogledu ni samo ustanova in delovno mesto, na katerem delujem že osemindvajset let, zame je tudi prostor srečevanj, dogodkov, spominov, veselih in žalostnih trenutkov, uspehov in razočaranj, odhajanja in prihajanja raziskovalcev in raziskovalk ter drugih sodelavcev in sodelavk. Je prostor upanja v prihodnost, odpiranja novih raziskovalnih smeri, negovanja tradicionalnih ali transformacij starih ter oblikovanja njegove podobe doma in v tujini. Zato zame inštitut ni samo služba, je prostor kulturnega spomina, je zakladnica izročilnih dragocenosti, je poln zgodb preteklosti in pripovedi sedanjosti, poln ljudske glasbe, pesmi in plesa. V njem se rojevajo ideje, ki jih skupno uresničujemo ter predstavljamo slovenski in tuji javnosti. V inštitutu so se kalili izjemni posamezniki in posameznice, vanj so prihajali znanstveniki, skladatelji, poustvarjalci, umetniki, pesniki, politiki, novinarji, pevci in pevke, godci in godke, plesalci iz vse Slovenije osebno, na zvočnih posnetkih ali virtualno. Njegovi vonji niso vonji magdalenic, temveč vonji rokopisov, pesmaric, trstenk, piščalk, voščениh valjev, zatohlost arhiva in svež vonj novo natisnjenih knjig ali zgoščenk. Njegovi zvoki so misli, ki se pretakajo, verzi, ki jih transkribiramo, in viže, ki ji notografiramo. Inštitut je torej zibelka starega in novega, tradicije in inovacije, je iskanje še neodkritega in upoštevanje že znanega; v njem brbota znanstvena alkimija novih konceptov in diskurzov. Njegovih osem desetletij naj zveni kot glasba preteklosti, ki se razliva v neskončnost.

Marjetka Golež Kaučič